

Vraag en beantwoording wel/niet op de site bestuur.gooisemeren.nl (doorhalen wat niet van toepassing is)*.

Naam en fractie:	Floor Elderman, Hart voor BNM
Datum indiening:	18 mei 2021
Datum antwoord:	31 mei 2021
Onderwerp:	(Onrechtmatig) 'Meekijken' met burgers via sociale media

Inleiding

Vandaag publiceerde (o.a.) de Volkskrant over een onderzoek van de NHL Stenden Hogeschool en de Rijksuniversiteit Groningen (in opdracht van onderzoeksprogramma Politie en Wetenschap) naar het gebruik van sociale media door gemeentes en ambtenaren om met burgers 'mee te kijken'.¹ Andere nieuwsbronnen en kranten berichtten hier ook over. Zo meldt (ook) het Parool dat "vooral kleine en middelgrote gemeenten [...] zich niet aan de regels [houden]".²

Over de uitkomsten van dit onderzoek in relatie tot onze gemeente Gooise Meren heeft onze fractie een aantal vragen. Hierbij worden passages geciteerd uit het eerdergenoemde Volkskrant-artikel tenzij anders aangegeven.

Vraag 1

Uit het onderzoek blijkt dat "Gemeenten [...] Facebookgroepen, Twitterprofielen en andere sociale media in de gaten [houden] om zicht te krijgen op mogelijke ongeregelheden als rellen en demonstraties."

Houdt de gemeente Gooise Meren ook dergelijke sociale media in de gaten om zicht te krijgen op mogelijke ongeregelheden, heeft de gemeente dit vroeger gedaan of is de gemeente van plan dit in de toekomst te gaan doen?

Antwoord

De social media worden gemonitord om te weten wat er speelt en leeft in de gemeente en voor webcare-doeleinden. Stel dat er ongeregelheden zijn, dan zouden we via onze monitoringtool kunnen kijken wat mensen daar over zeggen en of er wordt opgeruid. Maar dat is niet iets wat we nu actief doen en wat we zonder aanleiding gaan doen. De monitoring wordt niet als instrument gebruikt om ongeregelheden op het spoor te komen.

Vraag 2

Het Parool vermeldt over het onderzoek dat²: "Van de voor het onderzoek ondervraagde ambtenaren zegt 95 procent dat hun gemeente aan online monitoring van burgers doet. Meer dan de helft van hen (54 procent) geeft aan daar geen protocol of beleid voor te hebben."

- Hebben ambtenaren van Gooise Meren deelgenomen aan het onderzoek?
- Doet Gooise Meren aan online monitoring?
 - Zo ja, op welke manier?
 - Zo ja, heeft de gemeente Gooise Meren hiervoor een protocol of beleid?

Antwoord

Nee, de ambtenaren van Gooise Meren zijn, voor zover we weten, niet voor het onderzoek uitgenodigd. Ja, wij doen aan online monitoring. Daarvoor hebben we de monitoringtool Obi4wan. De medewerkers die gebruik maken van de monitoringtool zijn op de hoogte van het protocol voor het gebruik van deze tool.

Vraag 3

Ook stelt De Volkskrant dat uit het onderzoek blijkt dat: "Gemeenteambtenaren [...] zich er vaak niet van bewust [zijn] dat ze de wet overtreden [...]. Meer dan de helft weet niet welke regels en protocollen gelden."

- Is bekend of ambtenaren van Gooise Meren met hun handelingen de regels (hebben) overtreden?
- Zijn de ambtenaren van Gooise Meren bekend met de geldende regels en protocollen rondom het 'volgen' van burgers en het recht op privacy?
- Op welke manier zijn of worden deze regels en protocollen geborgd in de organisatie?

Antwoord

¹ <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/gemeenten-kijken-op-grote-schaal-en-in-het-geheim-mee-met-burgers-op-sociale-media-bb4od4c7/>

² <https://www.parool.nl/nederland/gemeenten-overtreden-wet-door-stiekem-mee-te-kijken-op-sociale-media-b24e34ec/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>

Het is ons niet bekend of ambtenaren de regels overtreden.

Er wordt alleen open-bronnen onderzoek gedaan (de openbare informatie wordt ingezien, bij bijstandsaanvragen is dat een eenmalige scan).

De gemeente heeft voor het starten van een internet onderzoek een indicatie van fraude nodig.

Binnen de gemeente zijn geen protocollen voor internetonderzoek met betrekking tot fraude.

Vraag 4

De Volkskrant stelt dat: *"Uit het onderzoek blijkt dat bij ongeveer één derde van de gemeenten geen functionaris gegevensbescherming is betrokken bij online-monitoring, dat is wel wettelijk verplicht."*

- Wordt er bij (eventuele) online monitoring binnen de gemeente Gooise Meren wel gebruikgemaakt van een functionaris gegevensbescherming?
- Op welke wijze worden ambtenaren geïnstrueerd hoe en wanneer ze contact moeten (of kunnen) opnemen met deze functionaris gegevensbescherming?

Antwoord

De betrokkenheid van de Functionaris Gegevensbescherming bij alle aangelegenheden die verband houden met de bescherming van persoonsgegevens (art. 38 lid 1 AVG) hebben we in Gooise Meren wat breder geïnterpreteerd. Het privacyteam (naast, de privacy officer en de privacyjurist) van de gemeente Gooise Meren wordt in principe bij al deze aangelegenheden betrokken. Zij zijn niet betrokken bij vraagstukken rondom online monitoring, wel bij het adresonderzoek via Facebook (wat ook in de privacyverklaring wordt benoemd).

Als nieuwe verwerkingen kunnen medewerkers rechtstreeks of via het service managementsysteem de privacyvragen stellen. Informatie over de privacy officer of privacy jurist zijn vindbaar op intranet. In de e-learning iBewustzijn privacy wordt aandacht besteed aan het privacybewustzijn en wordt aangegeven dat bij nieuwe verwerkingen men contact op moet nemen met het privacyteam.

Vraag 5

Uit het onderzoek blijkt dat: *"Bijna één op de zes van de ondervraagde gemeenten [gebruikmaakt] van nepaccounts [...]. In enkele gevallen gaan gemeenteambtenaren onder valse namen besloten Facebookgroepen binnen."*

- Maken ambtenaren van de gemeente Gooise Meren gebruik van nepaccounts?
- Gebruiken ambtenaren van de gemeente Gooise Meren valse namen om profielen mee aan te maken en/of besloten groepen op sociale media mee te betreden?

Antwoord

De Sociale Recherche doet in opdracht van de deelnemende gemeenten gericht onderzoek naar een bijstandsccliënt (en zijn/haar mogelijke partner) bij concrete vermoedens van fraude. ZijDe bekijken de openbare informatie op sociale media van die perso(n)en als daar tijdens het onderzoek aanleiding voor ontstaat. Sommige rechercheurs gebruiken tijdens fraudeonderzoeken hun eigen account. Anderen maken gebruik van een 'leeg' account met een gefingeerde naam. De medewerkers van de sociale recherche maken geen gebruik van de mogelijkheid om toegang tot gesloten groepen te krijgen of 'vriendschappen' te sluiten waardoor meer inzicht in de accounts/content verkregen zou worden. Binnen het bestuursrecht is daartoe geen bevoegdheid.

Er wordt door de Sociale Recherche alleen gezocht naar informatie die openbaar is geplaatst en door iedereen op het internet te vinden is.

Vraag 6

Het onderzoek stelt dat: *"Gemeenten online [speuren] naar bijstandsfraude door op Marktplaats te zoeken naar bijverdiensten. Ook worden sociale media gebruikt om vluchtverhalen van asielzoekers te checken."*

- Maken ambtenaren van de gemeente Gooise Meren gebruik van dergelijke 'opsporingstechnieken' om eventuele bijstandsfraude of andersoortige fraude op te sporen of aan het licht te brengen?
- Gebruiken onze ambtenaren op enigerlei wijze sociale media om verklaringen ('verhalen') van burgers te verifiëren?

Antwoord

Indien het vermoeden bestaat van zwarte inkomsten uit handel op Marktplaats dan kan de Sociale Recherche de openbare advertenties op Marktplaats opzoeken die op dat moment online staan. Bij vermoeden van handel van grotere omvang kan de Sociale Recherche als toezichthouder met behulp van bekende gegevens van de bijstandsccliënt (zoals naam/adres/woonplaats-gegevens, emailadres of marktplaatsaccount) bij Marktplaats alle advertenties opvragen die met dat account zijn geplaatst. Dat kan op basis van artikel 5:17 Algemene wet bestuursrecht. De gevraagde gegevens richten zich altijd op de periode waarin de klant bijstand ontvangt/heeft ontvangen. Social media worden niet gebruikt om

Vraag 7

Uit het onderzoek blijkt dat: "[...] Sommige gemeenten data opslaan in dossiers, waaronder informatie over individuen en groepen. Zeker 23 gemeenten doen dat geautomatiseerd."

- Slaat de gemeente Gooise Meren (dergelijke) data op in dossiers?
- Gebeurt dat geautomatiseerd?

Antwoord

Door een aantal afdelingen wordt data die noodzakelijk is voor de uitoefening van de gemeentelijke taak opgeslagen in een dossier. Denk hierbij aan de Uitvoeringsdienst Sociaal Domein of Vergunning Toezicht en Handhaving.

De voor het onderzoek relevante gegevens die de Sociale Recherche tijdens een onderzoek naar een bijstandsccliënt aantreft op bijvoorbeeld Facebook, worden in dossier van het onderzoek gevoegd. Door de Sociale Recherche wordt niet zonder aanleiding sociale media etc. gemonitord.

Vraag 8

- Krijgen gemeenteambtenaren weleens tips of aanwijzingen over (vermeende fraude van) burgers op basis van informatie uit sociale media?
 - Zo ja, op welke manier wordt dan opvolging gegeven aan deze tips?
 - Zo ja, is dit in lijn met de AVG en (andere) regels en protocollen rondom privacy en het verkrijgen van informatie van personen?

Antwoord

De Sociale Recherche doet enkel in opdracht van de deelnemende gemeenten gericht onderzoek naar een bijstandsccliënt (en zijn/haar mogelijke partner) bij concrete vermoedens van fraude. Het kan dus voorkomen dat bij de gemeente een fraudetip binnen is gekomen waarin de tipgever mogelijk verwijst naar een Facebookpagina van een bijstandsccliënt waarop mogelijk openbare informatie te vinden is over mogelijk verzwegen inkomsten/werkzaamheden/partner (samenwoning) of verblijf buiten de gemeente. Indien de Sociale Recherche bestuursrechtelijke onderzoek doet naar de rechtmatigheid van een door het college verstrekte bijstandsuitkering, worden de gegevens verwerkt volgens de AVG.